

**REPUBLIKA SRPSKA
VLADA**

PRIJEDLOG

**ZAKON
O IZMJENAMA I DOPUNAMA
KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE**

Banja Luka, jul 2023. godine

**ZAKON
O IZMJENAMA I DOPUNAMA
KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE**

Član 1.

U Krivičnom zakoniku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 64/17, 104/18 – Odluka Ustavnog suda Republike Srpske, 15/21 i 89/21), u članu 46a. u stavu 3. riječi: „može se“ brišu se, a poslije riječi: „osuđenog“ dodaju se riječi: „će se“.

Poslije stava 3. dodaje se novi stav 4, koji glasi:

„(4) Odredba iz stava 3. ovog člana neće se primjenjivati na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina djecom), člana 147. (Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni za istovrsno krivično djelo.“

Član 2.

U članu 50. u stavu 2. broj: „50“ zamjenjuje se brojem: „100“.

Član 3.

U članu 59. u stavu 2. broj: „50“ zamjenjuje se brojem: „100“.

Član 4.

Poslije člana 156. dodaju se naziv člana i novi član 156a, koji glase:

„Neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka

Član 156a.

(1) Ko objavi ili prikaže spis, portret, fotografiju, video-zapis, film ili fonogram ličnog karaktera, bez pristanka lica koje je spis sastavilo ili na koga se spis odnosi, odnosno bez pristanka lica koje je prikazano na portretu, fotografiji, video-zapisu ili filmu ili čiji je glas snimljen na fonogramu ili bez pristanka drugog lica čiji se pristanak po zakonu traži, a takvo objavljivanje ili prikazivanje je imalo ili moglo da ima štetne posljedice po lični život tog lica, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema članu porodice ili porodične zajednice ili prema nekom drugom licu u namjeri nanošenja štete ugledu tog lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(3) Ako je usljed djela iz st. 1. ili 2. ovog člana teže narušeno zdravlje lica čiji je spis, portret ili snimak objavljen, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako je to dovelo do smrtne posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.“

Član 5.

Član 170. mijenja se i glasi:

„(1) Ko polno uznemirava drugo lice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema licu koje je u odnosu podređenosti ili zavisnosti prema učiniocu ili koje je posebno ranjivo zbog uzrasta, bolesti, invaliditeta, zavisnosti, trudnoće, teške tjelesne ili duševne smetnje, učinilac će se kazniti kaznom zatvora do dvije godine.

(3) Ako je polno uznemiravanje učinjeno korištenjem kompjuterske mreže ili nekog drugog vida komunikacije, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(4) Polno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno ponašanje polne prirode koje je usmjereno na povredu dostojanstva nekog lica u sferi polnog života, a koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.“

Član 6.

Poslije člana 170. dodaju se naziv člana i novi član 170a, koji glase:

„Zloupotreba fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja
Član 170a.

(1) Ko zloupotrijebi odnos povjerenja i bez pristanka drugog lica učini dostupnim trećem licu fotografiju ili snimak polno eksplicitnog sadržaja koja je sačinjena uz pristanak tog lica za ličnu upotrebu i time povrijedi privatnost tog lica, kazniće se kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko izradi novu ili preinači postojeću fotografiju ili snimak polno eksplicitnog sadržaja drugog lica i taj snimak upotrijebi kao pravi i time povrijedi privatnost drugog lica.

(3) Ako je krivično djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učinjeno putem kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili na drugi način kojim je omogućeno da fotografija ili snimak postanu dostupni većem broju lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do tri godine.

(4) Fotografije i snimci ili sredstva kojima je izvršeno krivično djelo iz ovog člana, oduzeće se.“

Član 7.

U članu 186. u stavu 1. riječi: „kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine“ zamjenjuju se riječima: „kazniće se kaznom zatvora od jedne do pet godina“.

U stavu 2. riječi: „od jedne do osam godina“ zamjenjuju se riječima: „od dvije do deset godina“.

U stavu 3. riječi: „novčanom kaznom ili“ brišu se.

Stav 4. briše se.

Član 8.

Poslije člana 208. dodaju se nova Glava XVIIa Krivična djela protiv časti i ugleda, nazivi članova i novi čl. 208a, 208b, 208v, 208g, 208d. i 208đ, koji glase:

„GLAVA XVIIa
KRIVIČNA DJELA PROTIV ČASTI I UGLEDA

Kleveta
Član 208a.

(1) Ko o drugom iznosi ili pronosi nešto neistinito što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući da je to što iznosi ili pronosi neistina, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno putem štampe, radija, televizije, kompjuterske mreže ili drugih vidova komunikacije, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo dostupno većem broju lica, kazniće se novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM.

(3) Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 6.000 KM.

Iznošenje ličnih i porodičnih prilika
Član 208b.

(1) Ko iznosi ili pronosi štogod iz ličnog ili porodičnog života nekog lica što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, a što nije, niti može predstavljati činjenice koje su od opravdanog interesa, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno putem štampe, radija, televizije, kompjuterske mreže ili drugih vidova komunikacije, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo dostupno većem broju lica, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM.

(3) Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 6.000 KM.

(4) Istinitost ili neistinitost onog što se iznosi ili pronosi iz ličnog ili porodičnog života nekog lica ne dokazuje se.

Javno izlaganje poruzi zbog pripadnosti određenoj rasi, vjeri ili nacionalnosti
Član 208v.

Ko javno izloži poruzi ili preziru lice ili grupu zbog pripadnosti određenoj rasi, boji kože, vjeri, nacionalnosti ili zbog etničkog porijekla, seksualnog opredjeljenja ili rodnog identiteta, kazniće se novčanom kaznom od 2.000 KM do 6.000 KM.

Isključenje protivpravnosti kod krivičnih djela protiv časti i ugleda
Član 208g.

Nema krivičnog djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika ako se radi o uvredljivom izražavanju ili iznošenju nečeg neistinitog u naučnom, stručnom, književnom ili umjetničkom djelu, u vršenju dužnosti propisane zakonom, novinarskog poziva, političke ili druge javne ili društvene djelatnosti ili odbrani nekog prava, ako iz načina izražavanja ili iz drugih okolnosti proizlazi da to nije učinjeno u namjeri omalovažavanja, ili ako lice dokaže istinitost svog tvrđenja, ili da je imalo osnovanog razloga da povjeruje u istinitost onoga što je iznosilo ili pronosilo.

Gonjenje za krivična djela protiv časti i ugleda

Član 208d.

(1) Gonjenje za djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika preuzima se po prijedlogu.

(2) Ako su djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika učinjena prema umrlom licu, gonjenje se preuzima po prijedlogu bračnog druga ili lica koje je sa umrlim živjelo u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnika u pravoj liniji, usvojioca, usvojenika, brata ili sestre umrlog lica.

Javno objavljivanje presude za krivična djela protiv časti i ugleda Član 208đ.

(1) Presuda kojom je oglašen krivim učinilac krivičnog djela protiv časti i ugleda izvršenog putem štampe, radija, televizije, kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili drugog sredstva javnog informisanja ili komunikacije objaviće se u cijelosti ili djelimično o trošku učinioca.

(2) Sud će u presudi odrediti način njenog objavljivanja, pri čemu će, uvijek kada je to moguće, odrediti da to bude u istom sredstvu javnog informisanja ili komunikacije u kojem je krivično djelo učinjeno, istog formata i trajanja u odnosu na radnju izvršenja djela.“

Član 9.

Naziv člana 225. mijenja se i glasi:

„Krađa električne energije ili toplotne energije ili prirodnog gasa“

Stav 1. mijenja se i glasi:

„(1) Ko suprotno važećim propisima priključi elektroenergetske objekte, uređaje ili instalacije na energetska mrežu, troši električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas bez propisanih mjernih uređaja ili mimo njih ili na neki drugi način neovlašteno koristi električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine i novčanom kaznom.“

Član 10.

U članu 330. u stavu 1. riječi: „u namjeri da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist“ zamjenjuju se riječima: „u namjeri da je protivpravno prisvoji“.

Član 11.

Naziv člana i član 340. mijenja se i glasi:

„Povreda ugleda suda i učesnika u postupku

Član 340.

(1) Ko u postupku pred sudom izloži poruzi sud, sudiju, javnog tužioca ili advokata ili ko djelo izvrši pismenim podneskom sudu, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno na posebno neprimjeren način ili je uvredljivo izražavanje takvog značaja da je dovelo ili je moglo dovesti do težih štetnih posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.“

Član 12.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

Broj:
Datum:

PREDSJEDNIK
NARODNE SKUPŠTINE

Nenad Stevandić

OBRAZLOŽENJE
PRIJEDLOGA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA
KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE

I USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 10. Ustava Republike Srpske, prema kojem su građani Republike Srpske, između ostalog, ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki su pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu ljudskih prava i sloboda, u Amandmanu XXXII t. 5) i 10) na član 68. Ustava Republike Srpske, prema kojem Republika uređuje i obezbjeđuje ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda i organizaciju, nadležnosti i rad državnih organa, kao i u članu 70. stav 1. tačka 2. Ustava, prema kojem Narodna skupština donosi zakone, druge propise i opšte akte.

II USKLAĐENOST SA USTAVOM, PRAVNIM SISTEMOM I PRAVILIMA ZA IZRADU ZAKONA I DRUGIH PROPISA REPUBLIKE SRPSKE

Prema Mišljenju Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo, broj: 22.02/020-1830/23 od 6. jula 2023. godine, ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu 10. Ustava Republike Srpske, prema kojem su građani Republike Srpske ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu ljudskih prava i sloboda, u Amandmanu XXXII t. 5) i 10) na član 68. Ustava Republike Srpske, prema kojem Republika uređuje i obezbjeđuje ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda i organizaciju, nadležnosti i rad državnih organa i u članu 70. stav 1. tačka 2. Ustava Republike Srpske, prema kojem Narodna skupština donosi zakone, druge propise i opšte akte.

Republički sekretarijat za zakonodavstvo dao je mišljenje, broj: 22.02/020-523/23 od 1. marta 2023. godine, na Nacrt zakona koji je Narodna skupština Republike Srpske razmatrala na Drugoj redovnoj sjednici, održanoj 23. marta 2023. godine, a koji je Zaključkom Narodne skupštine Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/23) upućen na javnu raspravu.

Obrađivač je, u skladu sa članom 41. stav 2. Pravila za izradu zakona i drugih propisa Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/14), obrazložio razlike Prijedloga u odnosu na Nacrt zakona. S tim u vezi, navedene razlike su rezultat primjedaba narodnih poslanika, primjedaba sa javne rasprave i primjedaba i sugestija koje su dostavljene u pisanoj formi Ministarstvu pravde.

U skladu sa članom 36. stav 1. tačka 9) Poslovnika o radu Vlade Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 123/18) i Smjernicama za konsultacije u izradi propisa i drugih opštih akata („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 86/22), obrađivač ovog zakona utvrdio je da je Zakon od interesa za javnost, te je objavljen na internet stranici (www.vladars.net), a održane su i javne rasprave. Takođe, Ministarstvu pravde pristigle su brojne primjedbe, prijedlozi i sugestije u vezi sa Nacrtom zakona. Uvažani prijedlozi i sugestije su ugrađeni u tekst Zakona i detaljno obrazloženi u glavi koja se odnosi na razlike prijedloga u odnosu na nacrt.

S obzirom na to da postoji ustavni osnov za donošenje ovog zakona, da je usaglašen sa Ustavom, pravnim sistemom Republike Srpske i Pravilima za izradu zakona i drugih propisa Republike Srpske, mišljenje je da se Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske može uputiti u dalju proceduru.

III USKLAĐENOST SA PRAVNIM PORETKOM EVROPSKE UNIJE

Prema Mišljenju Ministarstva za evropske integracije i međunarodnu saradnju broj: 17.03-020-1832/23 od 6. jula 2023. godine, nakon uvida u propise Evropske unije i analize Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske, nisu ustanovljeni obavezujući sekundarni izvori prava relevantni za predmet uređivanja dostavljenog akta. Zbog toga u Izjavi o usklađenosti stoji ocjena „Neprijemljivo“.

Prijedlogom se nastoji pružiti veća zaštita žrtvama krivičnih djela protiv polnog integriteta i neovlaštenog fotografisanja, te se uvode nova krivična djela, i to:

- neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka i
- zloupotreba fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja.

Ako je neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka učinjeno prema članu porodice ili porodične zajednice ili prema nekom drugom licu u namjeri nanošenja štete ugledu tog lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

Dakle, predlagač je uzeo u obzir Povelju Evropske unije o osnovnim pravima¹, naročito član 7, koji propisuje da svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, kao i srodnu Konvenciju Savjeta Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda². Takođe, član 12. Opšte deklaracije o ljudskim pravima³ isto tako zabranjuje izvravanje samovoljnom miješanju u privatni život, porodicu, dom, kao i napade na čast i ugled lica.

Pored navedenih, značajan izvor prava predstavlja i Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja⁴ (Istanbulska konvencija) čiji je cilj da se nasilje nad ženama i nasilje u porodici kriminalizuje i adekvatno kazni.

Prijedlogom se uvode nova krivična djela protiv časti i ugleda. Povelja Evropske unije o osnovnim pravima i Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda propisuju da svako ima pravo na slobodu izražavanja. Međutim, dok Evropska unija teži ka dekriminalizaciji, Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda pored težnje za dekriminalizacijom, u članu 10. stav 2. dozvoljava i određena ograničenja ove slobode:

„Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.“

Isto tako, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima⁵ u članu 19. stav 3. predviđa ograničenja slobode izražavanja iz razloga poštovanja prava ili ugleda drugih lica i/ili iz razloga zaštite bezbjednosti zemlje, javnog reda, javnog zdravlja ili morala.

IV RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ministarstvu pravde od Fondacije Udružene žene Banja Luka upućena je inicijativa za izmjene Krivičnog zakonika Republike Srpske u vezi sa krivičnim djelom polno

¹ Charter of Fundamental Rights of the European Union.

² Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

³ Universal Declaration of Human Rights.

⁴ Convention on Preventing and Combating Domestic Violence and Gender-based Violence.

⁵ International Covenant on Civil and Political Rights.

uznemiravanje i usklađivanje djela sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja (Istanbulska konvencija), a s ciljem veće zaštite žrtava seksualnog nasilja i uznemiravanja, na način da im se obezbijedi bolja podrška i zaštita, kao i da se unaprijede preventivni efekti krivičnog zakonodavstva u ovoj oblasti. U tom smislu izmijenjeno je krivično djelo polno uznemiravanje (član 170) i propisano novo krivično djelo zloupotreba fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja (član 170a). Takođe, Ministarstvu pravde je od Republičkog javnog tužilaštva dostavljena inicijativa za izmjenu člana 225. (krađa električne energije ili prirodnog gasa), jer su se u tumačenju i primjeni ove norme pokazale određene nedorečenosti zbog čega se donose naredbe o nesprovođenju istrage ili naredbe o obustavi istrage ili sudovi donose oslobađajuće presude u vezi sa ovim krivičnim djelom.

Pored dostavljenih inicijativa, izmjenama Krivičnog zakonika se pristupilo i u sljedećim dijelovima:

Članom 46a. stav 3. Krivičnog zakonika Republike Srpske propisano je da se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu dana može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika. U primjeni ove odredbe stvorila se mogućnost proizvoljne primjene ovog instituta na način da isti sud koji je izrekao krivičnu sankciju, u postupku odlučivanja o zahtjevu za zamjenu kazne zatvora novčanom kaznom ponovo utvrđuje sve relevantne okolnosti bitne za određivanje kazne, što je u ranijem postupku već jednom utvrdio. Na ovaj način dovodi se u pitanje princip vladavine prava i pravne sigurnosti, koji zahtijeva da zakoni budu dovoljno precizni i jasni kako bi se izbjegla proizvoljnost u odlučivanju, kao i različito tumačenje odredbe od strane sudova koji je primjenjuju. Ovim izmjenama izrečena kazna zatvora koja ne prelazi godinu dana na zahtjev osuđenog zamjenjuje se novčanom kaznom, bez mogućnosti suda da odlučuje da li će zahtjevu osuđenog udovoljiti ili ne i o istoj pravnoj stvari odlučuje dva puta, a takođe su utvrđeni i izuzeci od ovog pravila. Takođe, u čl. 50. i 59, kod instituta izvršenja novčane kazne, iznos od 50 KM mijenja se iznosom od 100 KM.

Nakon tragičnog događaja samoubistva mladića zbog objavljivanja snimka i ismijavanja na društvenim mrežama, koji se dogodio u oktobru 2022. godine, utvrdila se potreba i za propisivanjem novog krivičnog djela neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka (član 156a) sa kvalifikovanim oblikom (smrtna posljedica) što je i učinjeno u Glavi XIII kod Krivičnih djela protiv sloboda i prava građana.

Ovim zakonom, takođe, uvode se krivična djela protiv časti i ugleda vodeći računa o odredbama:

– člana 13. Ustava Republike Srpske, koji propisuje da su ljudsko dostojanstvo, tjelesni i duhovni integritet, čovjekova privatnost, lični i porodični život nepovredivi;

– člana 26. Ustava Republike Srpske, koji propisuje da je zajamčena sloboda štampe i drugih sredstava javnog obavještavanja; slobodno je osnivanje novinskih i izdavačkih preduzeća, izdavanje novina i javno obavještavanje drugim sredstvima u skladu sa zakonom; cenzura štampe i drugih vidova javnog obavještavanja je zabranjena; sredstva javnog obavještavanja dužna su da blagovremeno, istinito i objektivno obavještavaju javnost, te se jamči pravo na ispravku neistinitog obavještavanja kojim se povređuje nečije pravo ili na zakonu zasnovani interes, kao i pravo na naknadu štete nastale po tom osnovu;

– člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija o ljudskim pravima), koji propisuje da svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. Javne vlasti neće se miješati u vršenje ovog prava sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu i u interesu nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih;

– člana 10. Konvencije o ljudskim pravima, koji propisuje da svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo obuhvata slobodu sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtijevaju dozvole za rad radio, televizijskih i kinematografskih preduzeća. Pošto ostvarivanje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja informacija dobijenih u povjerenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva;

– člana 19. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji propisuje da niko ne može biti uznemiravan zbog svoga mišljenja. Svako ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo obuhvata slobodu da traži, dobija i širi informacije i misli svake vrste, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno, štampom ili u umetničkoj formi, ili bilo kojim drugim sredstvom po svom izboru. Vršenje naprijed navedenih prava nosi sa sobom posebne dužnosti i odgovornosti. Zbog toga se ono može podvrgnuti određenim ograničenjima koja moraju biti utvrđena zakonom i biti neophodna: a) za poštovanje prava ili ugleda drugih lica, b) za zaštitu državne sigurnosti ili javnog reda, ili javnog zdravlja ili morala.

Pojam časti obično se definiše kao skup nematerijalnih vrijednosti koje čovjek posjeduje kao ljudsko biće i kao član društvene zajednice. Ove vrijednosti mogu biti lični kvaliteti i osobine koji su stečeni u okviru profesije, neke socijalne funkcije, ili u nekim društvenim aktivnostima. Ljudsko dostojanstvo proizlazi iz jednakosti ljudi, jednako pripada svakom i zato svako lice ima pravo tražiti od drugog lica da poštuje i ne omalovažava njegovo lično dostojanstvo. Iznošenje neistina, ličnih i porodičnih prilika, izlaganje poruzi određenih kategorija lica je prevazišlo svaku normu društveno prihvatljivog ponašanja i na svaki način obezvrijedilo ljudsko dostojanstvo, tjelesni i duhovni integritet, čovjekovu privatnost, kao i lični i porodični život. Slobodu izražavanja, kao pravo zagarantovano Konvencijom o ljudskim pravima, koja je ugrađena i u pozitivno zakonodavstvo Republike Srpske treba razumjeti kao pravo koje je ograničeno drugim pravima iste vrijednosti i kao pravo koje se ne može zloupotrebljavati. Naime, svako pravo ni u kojem slučaju ne smije biti korišteno suprotno ciljevima radi kojih je usvojeno kao civilizacijsko načelo i u tom smislu čast i ugled ne mogu biti manje značajne društvene vrijednosti u odnosu na bilo koje drugo ustavom utvrđeno pravo. Dakle, sloboda izražavanja, iako predstavlja fundamentalnu osnovu jednog demokratskog društva, nije apsolutno pravo i podliježe određenom broju izuzetaka i zakonskih ograničenja.

Krivični zakon Republike Srpske propisivao je krivična djela protiv časti i ugleda sve do 2001. godine, kada je iz krivičnog zakonodavstva brisana glava koja je ta djela propisivala. Iste godine na snagu je stupio Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske, koji kao građanski zakon uređuje ograničenja slobode izražavanja u pogledu građanske odgovornosti za štetu nanесenu ugledu fizičkog ili pravnog lica iznošenjem ili pronоšenjem nečег neistinitog. Dekriminalizacija klevete praktično je dovela do situacije da ne postoji krivičnopravna zaštita za iznošenja neistina. Građansko-pravna zaštita koja je obezbijedena Zakonom o zaštiti od klevete Republike Srpske nije se pokazala kao dovoljan i efikasan mehanizam zaštite od klevete. Naime, u dvodecenijskoj primjeni navedenog zakona kleveta kao društveno neprihvatljiva pojava, koja prouzrokuje štetu ugledu fizičkog ili pravnog lica, postala je sve učestalija, što potvrđuju svakodnevni nastupi u medijskom prostoru, te natpisi kako u medijskom prostoru tako i na društvenim mrežama. S ciljem sprečavanja i suzbijanja ove pojave, a imajući u vidu svrhu krivičnopravnog zakonodavstva, sasvim opravdano već duže vrijeme postavlja se pitanje da li je klevetu, kao društveno neprihvatljivu pojavu, potrebno vratiti u okvire krivičnopravnog sankcionisanja. Krivično zakonodavstvo je stub

zaštite svakog društva, te mnogo veći uticaj na druge ima preventivno djelovanje propisanih krivičnopравnih sankcija. Propisivanje krivičnopравnih sankcija ima za cilj zaštitu društva od činjenja krivičnih djela tako što će prije svega preventivno djelovati na druge da poštuju pravni sistem i ne čine krivična djela, te uticati na počinioca da ne ponovi krivično djelo. Krivično zakonodavstvo zemalja u okruženju, pa čak i krivično zakonodavstvo zemalja koje su u Evropskoj uniji, propisuje krivična djela protiv časti i ugleda. Ta krivična djela nalaze se u krivičnom zakonodavstvu Srbije, Hrvatske, Slovenije, Crne Gore i Makedonije. Krivična djela protiv časti i ugleda nisu inkrimisana kao krivična djela samo u pet država Evropske unije, dok 20 država Evropske unije za uvredu i klevetu propisuju i zatvorske kazne. U tom smislu, ovim zakonom propisuju se krivična djela protiv časti i ugleda i to krivična djela kleveta, iznošenje ličnih i porodičnih prilika i javno izlaganje poruzi zbog pripadnosti određenoj rasi, vjeri ili nacionalnosti, kao i isključenje protivpravnosti kod krivičnih djela protiv časti i ugleda i gonjenje za ova krivična djela.

Izmijenjeno je i krivično djelo povreda ugleda suda i učesnika u postupku (član 340), na način da se povredom ugleda suda smatra, pored do sada, izlaganja poruzi suda i sudije i izlaganje poruzi javnog tužioca ili advokata.

Takođe, korigovane su odredbe člana 186. u smislu pooštavanja kazni kod krivičnog djela promjena porodičnog stanja, a u članu 330. izvršena je tehnička korekcija.

V OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Članom 1. mijenja se odredba stava 3. člana 46a. ovog zakonika na način da se propisuje da će se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi godinu dana, na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. Zakonika. Odredba ovog stava neće se primjenjivati na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina ljudima), člana 147. (Udruživanje radi krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni za istovrsno krivično djelo.

Članom 2. propisuje se da se kod instituta izvršenja novčane kazne iznos od 50 KM mijenja iznosom od 100 KM, što znači da ako osuđeni ne plati novčanu kaznu niti se ona prinudno izvrši, donijeeće se odluka o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora na način da se 100 KM zamijeni jednim danom kazne zatvora.

Članom 3. vrši se tehničko usklađivanje sa odredbama iz člana 2. ovog zakona.

Članom 4. propisuje se novo krivično djelo neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka. U stavu 1. propisuje se da ko objavi ili prikaže spis, portret, fotografiju, video-zapis, film ili fonogram ličnog karaktera, bez pristanka lica koje je spis sastavilo ili na koga se spis odnosi, odnosno bez pristanka lica koje je prikazano na portretu, fotografiji, video-zapisu ili filmu ili čiji je glas snimljen na fonogramu ili bez pristanka drugog lica čiji se pristanak po zakonu traži, a takvo objavljivanje ili prikazivanje je imalo ili moglo da ima štetne posljedice po lični život tog lica, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine. Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema članu porodice ili porodične zajednice ili prema nekom drugom licu u namjeri nanošenja štete ugledu tog lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine. Ako je usljed djela teže narušeno zdravlje lica čiji je spis, portret ili snimak objavljen, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako je to dovelo do smrtne posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Članom 5. mijenja se krivično djelo polno uznemiravanje na način da se usklađuje sa Istanbulsom konvencijom i propisuje da ko polno uznemirava drugo lice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. Ako je djelo učinjeno prema licu koje

je u odnosu podređenosti ili zavisnosti prema učiniocu ili koje je posebno ranjivo zbog uzrasta, bolesti, invaliditeta, zavisnosti, trudnoće, teške tjelesne ili duševne smetnje, učinilac će se kazniti kaznom zatvora do dvije godine. Ako je polno uznemiravanje učinjeno korištenjem kompjuterske mreže ili nekog drugog vida komunikacije, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine. Takođe, propisuje se i da se polnim uznemiravanjem smatra svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno ponašanje polne prirode koje je usmjereno na povredu dostojanstva nekog lica u sferi polnog života, a koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Članom 6. propisuje se novo krivično djelo zloupotreba fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja. U stavu 1. propisuje se da ko zloupotrijebi odnos povjerenja i bez pristanka drugog lica učini dostupnim trećem licu fotografiju ili snimak polno eksplicitnog sadržaja koja je sačinjena uz pristanak tog lica za ličnu upotrebu i time povrijedi privatnost tog lica, kazniće se kaznom zatvora do dvije godine. Istom kaznom kazniće se i ko izradi novu ili preinači postojeću fotografiju ili snimak polno eksplicitnog sadržaja drugog lica i taj snimak upotrijebi kao pravi i time povrijedi privatnost drugog lica. Ako je krivično djelo učinjeno putem kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili na drugi način kojim je omogućeno da fotografija ili snimak postanu dostupni većem broju lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do tri godine.

Članom 7. povećavaju se propisane kazne kod krivičnog djela promjena porodičnog stanja.

Članom 8. propisuje se nova glava i nova krivična djela protiv časti i ugleda. U tom smislu propisuje se krivično djelo kleveta na način da ko o drugom iznosi ili pronosi nešto neistinito što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući da je to što iznosi ili pronosi neistina, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM. Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno putem štampe, radija, televizije ili putem kompjuterske mreže ili drugih vidova komunikacije, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo dostupno većem broju lica, kazniće se novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM. Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 6.000 KM. Ovim zakonom propisuje se i krivično djelo iznošenje ličnih i porodičnih prilika na način da ko iznosi ili pronosi štogod iz ličnog ili porodičnog života nekog lica što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, a što nije niti može predstavljati činjenice koje su od opravdanog interesa, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM. Ako je djelo učinjeno putem štampe, radija, televizije, kompjuterske mreže ili drugih vidova komunikacije, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo dostupno većem broju lica, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM. Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 6.000 KM. Istinitost ili neistinitost onog što se iznosi ili pronosi iz ličnog ili porodičnog života nekog lica ne dokazuje se. Propisuje se i krivično djelo javno izlaganje poruzi zbog pripadnosti određenoj rasi, vjeri ili nacionalnosti na način da ko javno izloži poruzi ili preziru lice ili grupu zbog pripadnosti određenoj rasi, boji kože, vjeri, nacionalnosti ili zbog etničkog porijekla, seksualnog opredjeljenja ili rodnog identiteta, kazniće se novčanom kaznom od 2.000 KM do 6.000 KM. U ovoj glavi propisuje se i isključenje protivpravnosti kod krivičnih djela protiv časti i ugleda na način da nema krivičnog djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika ako se radi o uvredljivom izražavanju ili iznošenju nečeg neistinitog u naučnom, stručnom, književnom ili umjetničkom djelu, u vršenju dužnosti propisane zakonom, novinarskog poziva, političke ili druge javne ili društvene djelatnosti ili odbrani nekog prava, ako iz načina izražavanja ili iz drugih okolnosti proizlazi da to nije učinjeno u namjeri omalovažavanja, ili ako lice dokaže istinitost svog tvrđenja, ili da je imalo osnovanog razloga da povjeruje u istinitost onoga što je iznosilo ili

pronosilo. Gonjenje za krivična djela protiv časti i ugleda iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika preduzima se po prijedlogu, a ako su djela protiv časti i ugleda učinjena prema umrlom licu, gonjenje se preduzima po prijedlogu bračnog druga ili lica koje je sa umrlim živjelo u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnika u pravoj liniji, usvojioca, usvojenika, brata ili sestre umrlog lica.

Presuda kojom je oglašen krivim učinilac krivičnog djela protiv časti i ugleda izvršenog putem štampe, radija, televizije, kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili drugog sredstva javnog informisanja ili komunikacije objaviće se u cijelosti ili djelimično o trošku učinioca, a sud će u presudi odrediti način njenog objavljivanja, pri čemu će, uvijek kada je to moguće, odrediti da to bude u istom sredstvu javnog informisanja ili komunikacije u kojem je krivično djelo učinjeno, istog formata i trajanja u odnosu na radnju izvršenja djela.

Članom 9. koriguje se odredba koja se odnosi na krivično djelo krađa električne energije ili toplotne energije ili prirodnog gasa. Tako se u stavu 1. propisuje da ko suprotno važećim propisima priključi elektroenergetske objekte, uređaje ili instalacije na energetska mrežu, troši električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas bez propisanih mjernih uređaja ili mimo njih, ili na neki drugi način neovlašteno koristi električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine i novčanom kaznom.

U članu 10. vrše se ispravke tehničke prirode.

U članu 11. mijenja se naziv krivičnog djela tako da glasi povreda ugleda suda i učesnika u postupku, na način da se propisuje da ko u postupku pred sudom izloži poruzi sud, sudiju, javnog tužioca ili advokata ili ko djelo izvrši pismenim podneskom sudu, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. Ako je djelo učinjeno na posebno neprimjeren način ili je uvredljivo izražavanje takvog značaja da je dovelo ili je moglo dovesti do težih štetnih posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

Članom 11. propisuje se stupanje na snagu zakona.

VI RAZLIKE PRIJEDLOGA U ODNOSU NA NACRT ZAKONA

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske usvojen je na Drugoj redovnoj sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, održanoj 23. marta 2023. godine. Nacrt zakona, shodno Zaključku Narodne skupštine Republike Srpske broj: 02/1-021-277/23 od 23. marta 2023. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/23), upućen je na javnu raspravu za čije je sprovođenje zaduženo Ministarstvo pravde. Poziv za javnu raspravu objavljen je u dnevnim novinama i na internet stranici Ministarstva pravde i ona je održana dana 5. maja u Banjoj Luci, 12. maja u Istočnom Sarajevu, 16. maja u Bijeljini i 17. maja 2023. godine u Trebinju. Prilikom izrade teksta Prijedloga razmatrale su se primjedbe i sugestije koje su iznesene na sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, tokom javne rasprave, kao i primjedbe i sugestije koje su dostavljene u pisanoj formi Ministarstvu pravde.

Prijedlozi i primjedbe odnosile su se na sljedeće:

Najveći broj primjedaba odnosi se na uvođenje krivičnih djela protiv časti i ugleda, i to:

– da nije izvršena analiza potrebe uvođenja krivičnih djela protiv časti i ugleda; da će se u primjeni zakona stvoriti pravna nesigurnost jer je u primjeni Zakon o zaštiti od klevete u kome je kleveta svrstana u građansko-pravnu oblast i nema krivičnog gonjenja za nju, a uvođenjem klevete u krivično zakonodavstvo neće se znati da li će izvršilac odgovarati u građanskoj parnici ili u krivičnom postupku ili će odgovarati po oba zakona, čime se nameće dvostruka odgovornost za isto djelo; da će do pravne nesigurnosti doći i zbog odredaba

Zakona o javnom redu i miru, koji propisuje šta se smatra uvredom u prekršajnom postupku, a da je prema Nacrtu zakona krivično djelo uvrede postavljeno neprecizno jer se ne propisuje šta se uvredom smatra; da su nejasna obilježja bića krivičnog djela jer je nejasno šta čini klevetničko izražavanje, što ostavlja prostor za zloupotrebe kod tumačenja, te da zakon uopšte ne definiše šta je to iz ličnog ili porodičnog života što je zabranjeno iznositi kad se propisuje da se istinitost ili neistinitost onoga što se pronosi ili iznosi iz ličnog i porodičnog života nekog lica ne može dokazivati; da se Nacrtom zakona ponovo uvodi verbalni delikt što predstavlja antidemokratski čin budući da je jedno od temeljnih prava zagarantovanih Ustavom pravo na slobodu izražavanja koje se na ovaj način ograničava; da su krivična djela protiv časti i ugleda suprotne Ustavu jer je njime zajamčena sloboda misli i opredjeljenja, savjesti i uvjerenja, kao i javnog izražavanja i mišljenja, te sloboda štampe i drugih sredstava javnog obavještanja; da izmjene zakona nisu u skladu sa međunarodnim ugovorima koje je potpisala BiH i da nijedan zakon ne može biti neusklađen sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i da javne ličnosti moraju da trpe viši stepen kritike; da se ovim zakonom Republika Srpska vraća 20 godina unazad, a kao jedan od uslova da BiH dobije status kandidata jeste da se garantuje sloboda izražavanja, medija i zaštita novinara, pogotovo osiguravanjem odgovarajućeg sudskog postupka u slučaju prijetnje i nasilja nad novinarima i medijskim radnicima; da je cilj uvođenja ovih krivičnih djela zastrašivanje javnosti; da će se ovim zakonom ugušiti svaka vrsta kritike; da se kod ovih krivičnih djela treba uključiti pojam javnog interesa kako je to definisano u Hrvatskoj, te da se u javnom interesu može otvoreno i slobodno govoriti, a da je javni interes barijera koja isključuje krivičnu odgovornost; da je sloboda izražavanja osnov demokratskog društva i osnov ljudskih prava i sloboda; da je kleveta dekriminalizovana prije 22 godine i da se ne treba vraćati u krivično zakonodavstvo; da se ove izmjene ne odnose samo na novinare, iako su oni najugroženiji, već i na sve građane, a da će kažnjen biti svako ko ukaže na korupciju, zloupotrebu položaja, sukob interesa, nepotizam, partijsko zapošljavanje, pljačku javnog novca, pljačku prirodnog bogatstva i drugo; da je uvođenje ovih krivičnih djela direktan udar na osnovne slobode naroda i svakog pojedinca u Republici Srpskoj; da je cilj propisivanja klevete i uvrede gušenje slobode i istine i svih onih koji govore o slabostima u društvu; da zakon treba da obezbijedi političku zaštitu onih koji su na vlasti kako bi od njih napravila dobre, a od onih koji ih kritikuju kriminalce i da nema tog ko neće biti na udaru ovog zakona; da zakon pored gušenja sloboda misli i govora ima veću štetu za pravni sistem Republike Srpske i budžet jer će takve postupke voditi javni tužilac o trošku države; da su kazne drakonske i da je propisivanje kazni u fiksnom iznosu suprotno članu 49. Krivičnog zakonika Republike Srpske, koji propisuje da se novčana kazna izriče u dnevnim iznosima; da pravosuđe nije nezavisno u svom radu, a usvajanjem ovog zakona stvoriće se prilika za obračun sa političkim ili bilo kojim drugim neistomišljenicima; da je problem što zakon neće sprovesti nezavisno pravosuđe, da će biti selektivno primjenjivan i da neće biti podjednako tretirani svi građani, oni koji su izvan vlasti i oni koji su u vlasti; da su drakonske kazne predviđene da ljudi koji se bave novinarstvom i slobodnomisleći intelektualci neće željeti dovesti u pitanje egzistenciju svoje porodice. Iz naprijed navedenih razloga traži se povlačenje Nacrta zakona iz procedure ili brisanje odredaba koje se odnose na krivična djela protiv časti i ugleda, a da se zaštita od klevete riješi poboljšanjem važećeg Zakona o zaštiti od klevete.

S druge strane, podržano je uvođenje krivičnih djela protiv časti i ugleda jer se pod plaštom zaštite ljudskih prava i sloboda, prije svega osnovnog prava čovjeka na izražavanje mišljenja, došlo u poziciju da pojedinci i grupe mogu da iznesu najbrutalnije neistine, klevete i uvrede na račun pojedinca; da ova krivična djela nisu suprotna Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i sloboda; da zakon nije diskriminatorски jer svaki pojedinac može biti počinitelj i kod takvog propisa se ne može reći da se njime želi spriječiti sloboda govora ili da se odnosi na određena zanimanja; da zaštita od širenja neistinitih podataka, vrijeđanja časti i

ugleda drugih lica, odnosno neopravdanih i namjernih širenja lažnih podataka nije i ne može biti povreda prava na slobodu govora; da sloboda govora jeste zagarantovana, ali ne podrazumijeva vrijeđanje, uvrede i nanošenje posljedica izrečenim lažima; da je propisivanje krivičnih djela protiv časti i ugleda potrebno jer se iznose različite kvalifikacije znajući da su neistinite, čime se ugrožava rad i sigurnost porodica; da niko nema pravo da iznosi klevete, laži i neistine o bilo kome; da je ovaj zakon važan za obične ljude jer tretira, pored klevete, ili dovodi klevetu u kontekst sa objavama neistina u javnom prostoru, posebno na društvenim mrežama.

Pored primjedaba i sugestija iznesenih na Nacrt zakona u dijelu koji se odnosi na krivična djela protiv časti i ugleda, iznesene su i druge primjedbe prije svega:

- da se ovim zakonom šalje poruka da nasilje nad ženama i nasilje u porodici nisu privatna stvar (Istanbulska konvencija propisuje da države treba da sankcionišu nasilje u porodici, fizičko, seksualno, psihičko ili ekonomsko nasilje, proganjanje, seksualno uznemiravanje, genitalno sakaćenje, prinudni pobačaj i prinudnu sterilizaciju),

- da je dobro rješenje što se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu može na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom,

- da je odredba o otkupu kazne zatvora novčanom kaznom diskriminatorska jer se u praksi pokazalo da se zloupotrebljava i njome se pogoduje samo bogatim ljudima, radi čega se predlaže da se briše,

- da se utvrde izuzeci od pravila kojim se propisuje da će se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi godinu dana, na zahtjev osuđenog zamijeniti novčanom kaznom shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. Zakonika, kao i da se učiniocima koji su ranije dva ili više puta osuđeni za istovrsno krivično djelo to pravo ne dozvoli,

- da krivično djelo klevete i uvrede nije propisano kao krivično djelo u Federaciji BiH i Brčko Distriktu BiH radi čega će građani Republike Srpske biti u neravnopravnom položaju,

- da se kod krivičnog djela Javno izlaganje poruzi zbog pripadnosti određenoj rasi, vjeri ili nacionalnosti briše rodni identitet,

- da se briše krivično djelo zloupotreba fotografija i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja jer je već sadržano kod krivičnog djela neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka,

- da je kod otkupa kazne neophodno utvrditi izuzetke od primjene za određena krivična djela, kao i izvršioce krivičnih djela,

- da se kod javnog objavljivanja presude za krivično djelo protiv časti i ugleda doda i dio da će sud, ako je to moguće, odrediti da način objavljivanja bude i istog formata i trajanja u odnosu na radnju izvršenja djela,

- da se naziv krivičnog djela iz člana 340. (povreda ugleda suda) treba uskladiti sa tekstom norme.

Ministarstvu pravde dostavljeno je i Mišljenje Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH na Nacrt zakona u kojem se navodi da je predlaganje i propisivanje krivičnih djela i odlučivanje o obimu krivičnopravne zaštite građana u nadležnosti organa zakonodavne i izvršne vlasti i da sociološke implikacije predloženih zakonskih rješenja nisu predmet davanja mišljenja jer se Savjet očituje u granicama svojih jasnih ovlaštenja i uloge u pravosuđu, dakle tumačenjem pravnih standarda. U tom smislu, Savjet nema primjedbe na čl. 1, 2, 4, 6, 8. i 9.

Na član 3. izražena je rezerva zbog nedostatka srazmjernosti i kolizije javnog društvenog interesa za objavom određenih informacija sadržanih na nosačima slike i zvuka i zaštite privatnog interesa pojedinca; na član 5. Nacrta iskazana je rezerva zbog nekompatibilnosti sa Evropskom konvencijom; na član 7. (krivična djela protiv časti i ugleda) iskazana je rezerva zbog standarda Evropskog suda da se kao sankcija za ova djela propisuje

visina koja je prilagođena ličnosti učinitelja na način da ima za cilj individualnu i generalnu prevenciju, pri čemu se pravi balans između sankcionisanja i sprečavanja autocenzurisanja i potencijalnog gušenja slobode izražavanja s ciljem javnog debatovanja o pitanjima od javnog interesa. Takođe, navodi se da je potrebno u kontekstu svih krivičnih djela protiv časti i ugleda imati u vidu da je povećana zaštita javnih ličnosti u direktnoj koliziji sa odredbom člana 10 Evropske konvencije, radi čega je svako krivično djelo propisano Nacrtom, koje u kvalifikovanom obliku djela ima za cilj veći stepen zaštite javnih ličnosti (strožu kaznu prema počiniocu djela) potencijalno neusklađeno sa obavezujućim standardom. Takođe se iznosi rezerva na član 10. Nacrta jer je to pitanje izvorno uređeno Zakonom o krivičnom postupku Republike Srpske.

Razlike Prijedloga u odnosu na Nacrt rezultat su prihvaćenih prijedloga, primjedaba i sugestija iznesenih na sjednici Narodne skupštine Republike Srpske, javnoj raspravi, kao i dostavljenim pisanim prijedlozima i primjedbama. U odnosu na Nacrt zakona razlike su sljedeće:

- u članu 1. utvrđuju se izuzeci od pravila kojim se propisuje da će se izrečena kazna zatvora koja ne prelazi godinu dana, na zahtjev osuđenog, zamijeniti novčanom kaznom shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. Zakonika. Odredba ovog stava neće se primijeniti na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina ljudima) i člana 147. (Udruživanje radi krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni za istovrsno krivično djelo, čime je uvažena primjedba Okružnog suda u Trebinju;

- djelimično je prihvaćena primjedba da se iz Nacrta zakona briše Glava XVIIa Krivična djela protiv časti i ugleda na način da je brisano krivično djelo uvrede, a kažnjavanje za uvredu ostaće u sferi prekršaja;

- prihvaćena je i primjedba koja se odnosi na visinu zapriječene kazne kod krivičnih djela protiv časti i ugleda i ona je u značajnoj mjeri smanjena kod ovih djela;

- prihvaćena je i primjedba Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci da se kod javnog objavljivanja presude za krivično djelo protiv časti i ugleda doda i dio da će sud, ako je to moguće, odrediti da način objavljivanja presude bude i istog formata i trajanja u odnosu na radnju izvršenja djela, kao i da se naziv krivičnog djela iz člana 340. (povreda ugleda suda) uskladi sa tekstem norme, te se sada krivično djelo zove povreda ugleda suda i učesnika u postupku.

Nisu prihvaćene primjedbe na brisanje XVIIa Krivična djela protiv časti i ugleda iz sljedećih razloga:

Nesporna je činjenica da Ustav Republike Srpske propisuje da su ljudsko dostojanstvo, tjelesni i duhovni integritet, čovjekova privatnost, lični i porodični život nepovredivi. Takođe, propisuje i da je zajamčena sloboda štampe i drugih sredstava javnog obavještavanja; slobodno je osnivanje novinskih i izdavačkih preduzeća, izdavanje novina i javno obavještavanje drugim sredstvima u skladu sa zakonom; cenzura štampe i drugih vidova javnog obavještavanja je zabranjena; sredstva javnog obavještavanja dužna su da blagovremeno, istinito i objektivno obavještavaju javnost i jamči se pravo na ispravku neistinitog obavještavanja kojim se povređuje nečije pravo ili na zakonu zasnovani interes, kao i pravo na naknadu štete nastale po tom osnovu.

Takođe, nesporno je da Konvencija o ljudskim pravima propisuje da svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. Javne vlasti se ne smiju miješati u ostvarivanje ovog prava, osim ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesima nacionalne bezbjednosti, javne bezbjednosti ili

ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Takođe, Konvencijom o ljudskim pravima propisuje se da svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo obuhvata slobodu sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtijevaju dozvole za rad radio, televizijskih i kinematografskih preduzeća. Pošto ostvarivanje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja informacija dobijenih u povjerenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.

I sama Konvencija o ljudskim pravima predviđa da se sloboda izražavanja može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom radi zaštite ugleda ili prava drugih. Pravo na slobodu izražavanja ni u kojem slučaju ne smije biti korišteno suprotno ciljevima radi kojih je usvojeno kao civilizacijsko načelo i u tom smislu čast i ugled ne mogu biti manje značajne društvene vrijednosti u odnosu na bilo koje drugo ustavom utvrđeno pravo. Dakle, sloboda izražavanja, iako predstavlja fundamentalnu osnovu jednog demokratskog društva, nije apsolutno pravo i podliježe određenom broju izuzetaka i zakonskih ograničenja. Nije prihvaćena ni primjedba da će doći do dupliranja u primjeni, jer je sasvim jasno kako se pokreće krivični, a kako građanski postupak. Po istoj pravnoj stvari ne može se odgovarati dva puta, a pojedina djela propisana su i kao prekršaji i kao krivična djela gdje se procjenjuje stepen društvene opasnosti i određuje o kojoj vrsti postupka se radi.

Bitno je napomenuti da se kod ovih krivičnih djela predviđa i isključenje protivpravnosti na način da nema krivičnog djela klevete i iznošenja ličnih i porodičnih prilika ako se radi o uvredljivom izražavanju ili iznošenju nečeg neistinitog u naučnom, stručnom, književnom ili umjetničkom djelu, u vršenju dužnosti propisane zakonom, novinarskog poziva, političke ili druge javne ili društvene djelatnosti ili odbrani nekog prava, ako iz načina izražavanja ili iz drugih okolnosti proizlazi da to nije učinjeno u namjeri omalovažavanja, ili ako lice dokaže istinitost svog tvrđenja, ili da je imalo osnovanog razloga da povjeruje u istinitost onoga što je iznosilo ili pronosilo. Takođe, kod krivičnog djela iznošenje ličnih i porodičnih prilika dodato je ograničenje koje propisuje da ko iznosi ili pronosi štogod iz ličnog ili porodičnog života što može škoditi njegovoj časti i ugledu, a što nije, niti može predstavljati činjenice koje su od opravdanog interesa, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 do 3.000 KM, što znači da se iznošenje ličnih ili porodičnih prilika koje predstavljaju opravdan interes neće kažnjavati. Uvažavajući stavove Evropskog suda za ljudska prava, za krivična djela protiv časti i ugleda ne mogu se izreći kazne zatvora već samo novčana kazna. Takođe se ne može prihvatiti ni primjedba da krivična djela protiv časti i ugleda treba brisati jer ih nema u krivičnim zakonodavstvima FBiH i Brčko Distrikta BiH, jer Republika Srpska samostalno uređuje svoje zakonodavstvo i isto nije obavezna usklađivati sa bilo kojim drugim nivoom vlasti u BiH.

Nije prihvaćena primjedba da se da se kod krivičnog djela javno izlaganje poruzi zbog pripadnosti određenoj rasi, vjeri ili nacionalnosti briše rodni identitet jer je on već sadržan u članu 5 i članu 123. stav 1. tačka 21), kao i u članu 359. Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Nije prihvaćena primjedba da se briše krivično djelo zloupotreba fotografija i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja jer je već sadržano kod krivičnog djela neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka, jer se zaštititi žena pridaje poseban značaj, što prepoznaje i Istanbulska konvencija.

VII PROCJENA UTICAJA ZAKONA, DRUGIH PROPISA I OPŠTIH AKATA NA UVOĐENJE NOVIH, IZMJENU ILI UKIDANJE POSTOJEĆIH FORMALNOSTI KOJE OPTEREĆUJU PRIVREDNO POSLOVANJE

Prema Mišljenju Ministarstva privrede i preduzetništva broj: 18.06-020-1831/23 od 6. jula 2023. godine, uvidom u Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske i Obrazac 1. procjene uticaja zakona, Ministarstvo privrede i preduzetništva konstatuje da je obrađivač sproveo sljedeće metodološke korake procjene uticaja propisa:

Prijedlog je planiran Planom rada Ministarstva pravde za 2023. godinu.

U vezi s problemom koji se želi riješiti, utvrđena je potreba usklađivanja s Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja, radi bolje podrške i veće zaštite žrtava seksualnog nasilja i uznemiravanja i unapređenja preventivnih efekata krivičnog zakonodavstva u dijelu polnog uznemiravanja, zloupotrebe fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja i neovlašćenog objavljivanja i prikazivanja tuđeg spisa, portreta i snimka. U postojećem zakonskom rješenju nije utvrđena klasifikacija „krivičnih djela protiv časti i ugleda“, dok je u praksi prepoznat problem česte zloupotrebe ove pravne praznine i neodvraćajućih sankcija za ovu negativnu društvenu pojavu, što za posljedicu ima narušavanje ugleda, ljudskog dostojanstva, te ličnog i porodičnog života. Takođe, nedovoljno jasno precizirane odredbe krivičnog djela „krađa energije“ su u praksi rezultovale nesprovedenju istrage, obustavi istrage ili donošenju oslobađajućih presuda.

Cilj koji se želi postići Prijedlogom zakona je unapređenje krivično-pravne zaštite građana, njihovog dostojanstva i ugleda, kao i imovine.

Kod utvrđivanja opcija za postizanje ciljeva i njihove analize, utvrđeno je da se cilj može postići jedino regulatornom mjerom.

U vezi sa uticajem na javne budžete, utvrđeno je da se može očekivati pozitivan uticaj na republički budžet, usljed naplate novčanih kazni za novopropisana „krivična djela protiv časti i ugleda“. Zakon će se primjenjivati u okviru postojećih kapaciteta nadležnih institucija, te za njegovu primjenu nisu potrebna dodatna sredstva.

U vezi sa uticajem na poslovanje, utvrđeno je da Prijedlog zakona ne utiče na poslovanje. Osim toga, Prijedlogom nisu propisane formalnosti za građane i poslovni sektor u Republici Srpskoj.

U vezi sa socijalnim uticajem, obrađivač navodi da će ovaj prijedlog zakona imati pozitivan uticaj na društvo, posebno na zaštitu ranjivih društvenih grupa iz razloga što se po prvi put inkriminišu ponašanja koja zbog svoje društvene opasnosti zaslužuju da budu kvalifikovana kao krivična djela („neovlašćeno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka“, „zloupotreba fotografije i video zapisa polno eksplicitnog sadržaja“, kao i čitava grupa krivičnih djela protiv časti i ugleda). Takođe, obrađivač ističe da je nakon održanih javnih rasprava i konsultacija sa akademskom zajednicom izvršeno smanjenje novčanih kazni utvrđenih Nacrtom zakona za krivična djela iz grupe krivičnih djela protiv časti i ugleda, te da su propisani izuzeci od mogućnosti zamjene izrečene kazne zatvora novčanom kaznom, tako da je ova zamjena onemogućena za učionice teških krivičnih djela, kao što su: trgovina ljudima, udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom, krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske, krivična djela terorizma, kao i za učionice koji su ranije dva ili više puta osuđeni za istovrsno krivično djelo. Uvažavajući zahtjeve šire društvene zajednice u Prijedlogu zakona u odnosu na Nacrt izvršeno je brisanje krivičnog djela „uvrede“. Očekuje se da će navedene izmjene i dopune doprinijeti boljoj generalnoj i specijalnoj prevenciji, odnosno postizanju svrhe kažnjavanja.

U vezi sa uticajem na životnu sredinu, utvrđeno je da Prijedlog ne utiče na životnu sredinu.

U pogledu sprovođenja konsultacija, obrađivač ističe da su konsultacije obavljene sa relevantnim institucijama. Inicijativu za izmjenu zakona uputili su Republičko javno tužilaštvo i fondacija „Udružene žene“ Banja Luka, a povodom Nacrta zakona, održano je i pet javnih rasprava na kojima su učestvovali predstavnici akademske zajednice, civilnog sektora, medija i zainteresovane javnosti.

Kada je u pitanju sprovođenje propisa, utvrđeno je da je za primjenu zakona odgovorno Ministarstvo pravde. Jedan od ključnih pokazatelja za praćenje i vrednovanje efekata primjene zakona će biti broj i kvalitet pravosnažnih presuda za krivična djela regulisana ovim zakonom.

Ministarstvo privrede i preduzetništva utvrdilo je da je obrađivač, prilikom sprovođenja procjene uticaja propisa, postupio u skladu sa Odlukom o procjeni uticaja propisa.

VIII UČEŠĆE JAVNOSTI I KONSULTACIJE U IZRADI ZAKONA

U skladu sa članom 36. stav 1. tačka 9) Poslovnika o radu Vlade Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 123/18) i Smjernicama za konsultacije u izradi propisa i drugih opštih akata („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 86/22), obrađivač Zakona utvrdio je da je ovaj zakon od interesa za javnost. Nacrt zakona je objavljen na internet stranici (www.vladars.net), a održane su i javne rasprave u vezi sa Zaključkom Narodne skupštine Republike Srpske. Takođe, Ministarstvu pravde pristigle su brojne primjedbe, prijedlozi i sugestije u vezi sa Nacrtom zakona. Uvažani prijedlozi i sugestije ugrađeni su u tekst Zakona i detaljno obrazloženi u glavi koja se odnosi na razlike prijedloga u odnosu na nacrt.

IX FINANSIJSKA SREDSTVA I EKONOMSKA OPRAVDANOST DONOŠENJA ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nisu potrebna dodatna finansijska sredstva.

KRIVIČNI ZAKONIK REPUBLIKE SRPSKE
(Tekst predloženih izmjena i dopuna ugrađenih u tekst Krivičnog zakonika
Republike Srpske)

Izuzetnost kratkotrajne kazne zatvora
Član 46a.

(1) Kaznu zatvora do šest mjeseci sud može izreći samo ako posebne okolnosti djela i učinioca pokazuju da se novčanom kaznom ne može postići svrha kažnjavanja ili da se novčana kazna neće moći izvršiti.

(2) Odredba stava 1. ovog člana ne odnosi se na kaznu zatvora kao zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu (član 50. st. 2. i 3), opozvanu uslovnu osudu (čl. 64, 65. i 66), neizvršeni rad u javnom interesu (član 70. stav 7) i kaznu oduzimanje vozačke dozvole (član 51. stav 5).

(3) Izrečena kazna zatvora koja ne prelazi jednu godinu dana, na zahtjev osuđenog će se zamijeniti novčanom kaznom, shodno odredbi člana 50. st. 2. i 3. ovog zakonika.

(4) Odredba iz stava 3. ovog člana neće se primjenjivati na učinioce krivičnih djela iz člana 146. (Trgovina djecom), člana 147. (Udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom), Glave XV (Krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta), Glave XXII (Krivična djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Srpske), Glave XXIII (Krivična djela terorizma), kao i na učinioce koji su ranije dva ili više puta osuđeni za istovrsno krivično djelo.

Izvršenje novčane kazne
Član 50.

(1) U presudi se određuje rok plaćanja novčane kazne koji ne može biti kraći od petnaest dana, niti duži od tri mjeseca. U opravdanim slučajevima sud može dozvoliti da osuđeni novčanu kaznu plati u ratama, s tim da rok isplate ne može biti duži od jedne godine.

(2) Ako osuđeni ne plati novčanu kaznu u cijelosti ili djelimično u određenom roku, sud će narediti njeno prinudno izvršenje u postupku koji je propisan zakonom. Ako novčana kazna putem prinudnog izvršenja ne bude naplaćena u roku od jedne godine, sud će donijeti odluku o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora, na način da se **100 KM**, odnosno svaki započeti dnevni iznos novčane kazne zamijeni jednim danom kazne zatvora, s tim da kazna zatvora u tom slučaju ne može biti duža od dvije godine.

(3) Ako osuđeni isplati samo dio novčane kazne, ostatak se srazmjerno pretvara u kaznu zatvora, a ako osuđeni isplati i ostatak novčane kazne, izvršenje kazne zatvora se obustavlja.

(4) Ako osuđeni nema stalno prebivalište ili boravište u Bosni i Hercegovini, novčana kazna se naplaćuje bez odlaganja. Ako se ne obezbijedi naplata novčane kazne na taj način, sud će je bez odlaganja zamijeniti kaznom zatvora.

Uračunavanje pritvora i ranije kazne
Član 59.

(1) Vrijeme provedeno u pritvoru, kao i svako lišenje slobode u vezi sa krivičnim djelom, uračunavaju se u izrečenu kaznu zatvora, kaznu dugotrajnog zatvora i novčanu kaznu.

(2) Pri svakom uračunavanju izjednačava se dan pritvora, dan lišenja slobode, dan maloljetničkog zatvora, dan zatvora, dan dugotrajnog zatvora i iznos od **100 KM**.

Neovlašteno fotografisanje Član 156.

(1) Ko neovlašteno sačini fotografski, filmski ili drugi snimak nekog lica ili njegovih prostorija bez njegove saglasnosti, povređujući time posebno njegovu privatnost, ili ko takav snimak preda ili pokazuje trećem licu ili mu na neki drugi način omogući da se s njim upozna, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ako djelo iz stava 1. ovog člana učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

Neovlašteno objavljivanje i prikazivanje tuđeg spisa, portreta i snimka Član 156a.

(1) Ko objavi ili prikaže spis, portret, fotografiju, video-zapis, film ili fonogram ličnog karaktera, bez pristanka lica koje je spis sastavilo ili na koga se spis odnosi, odnosno bez pristanka lica koje je prikazano na portretu, fotografiji, video-zapisu ili filmu ili čiji je glas snimljen na fonogramu ili bez pristanka drugog lica čiji se pristanak po zakonu traži, a takvo objavljivanje ili prikazivanje je imalo ili moglo da ima štetne posljedice po lični život tog lica, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema članu porodice ili porodične zajednice ili prema nekom drugom licu u namjeri nanošenja štete ugledu tog lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(3) Ako je usljed djela iz st. 1. ili 2. ovog člana teže narušeno zdravlje lica čiji je spis, portret ili snimak objavljen, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina, a ako je to dovelo do smrtne posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Polno uznemiravanje Član 170.

(1) Ko polno uznemirava drugo lice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prema licu koje je u odnosu podređenosti ili zavisnosti prema učiniocu ili koje je posebno ranjivo zbog uzrasta, bolesti, invaliditeta, zavisnosti, trudnoće, teške tjelesne ili duševne smetnje, učinilac će se kazniti kaznom zatvora do dvije godine.

(3) Ako je polno uznemiravanje učinjeno korištenjem kompjuterske mreže ili nekog drugog vida komunikacije, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(4) Polno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno ponašanje polne prirode koje je usmjereno na povredu dostojanstva nekog lica u sferi polnog života, a koje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Zloupotreba fotografije i video-zapisa polno eksplicitnog sadržaja
Član 170a.

(1) Ko zloupotrijebi odnos povjerenja i bez pristanka drugog lica učini dostupnim trećem licu fotografiju ili snimak polno eksplicitnog sadržaja koja je sačinjena uz pristanak tog lica za ličnu upotrebu i time povrijedi privatnost tog lica, kazniće se kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i ko izradi novu ili preinači postojeću fotografiju ili snimak polno eksplicitnog sadržaja drugog lica i taj snimak upotrijebi kao pravi i time povrijedi privatnost drugog lica.

(3) Ako je krivično djelo iz st. 1. i 2. ovog člana učinjeno putem kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili na drugi način kojim je omogućeno da fotografija ili snimak postanu dostupni većem broju lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do tri godine.

(4) Fotografije i snimci ili sredstva kojima je izvršeno krivično djelo iz ovog člana, oduzeće se.

Promjena porodičnog stanja
Član 186.

(1) Ko podmetanjem, zamjenom ili na drugi način promijeni porodično stanje djeteta, kazniće se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(2) Ko djelo iz stava 1. ovog člana izvrši iz koristoljublja, zloupotrebom položaja ili u sastavu grupe ili organizovane kriminalne grupe, kazniće se kaznom zatvora od dvije do deset godina.

(3) Ko zamjenom ili na drugi način nehatno promijeni porodično stanje djeteta, kazniće se kaznom zatvora do jedne godine.

GLAVA XVIIa
KRIVIČNA DJELA PROTIV ČASTI I UGLEDA

Kleveta
Član 208a.

(1) Ko o drugom iznosi ili pronosi nešto neistinito što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući da je to što iznosi ili pronosi neistina, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno putem štampe, radija, televizije, kompjuterske mreže ili drugih vidova komunikacije, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo dostupno većem broju lica, kazniće se novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM.

(3) Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 6.000 KM.

Iznošenje ličnih i porodičnih prilika
Član 208b.

(1) Ko iznosi ili pronosi štogod iz ličnog ili porodičnog života nekog lica što može škoditi njegovoj časti ili ugledu, a što nije, niti može predstavljati činjenice koje su od opravdanog interesa, kazniće se novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno putem štampe, radija, televizije, kompjuterske mreže ili drugih vidova komunikacije, na javnom skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo dostupno većem broju lica, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM.

(3) Ako je ono što se iznosi ili pronosi dovelo ili moglo dovesti do teških posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 6.000 KM.

(4) Istinitost ili neistinitost onog što se iznosi ili pronosi iz ličnog ili porodičnog života nekog lica ne dokazuje se.

Javno izlaganje poruzi zbog pripadnosti određenoj rasi, vjeri ili nacionalnosti Član 208v.

Ko javno izloži poruzi ili preziru lice ili grupu zbog pripadnosti određenoj rasi, boji kože, vjeri, nacionalnosti ili zbog etničkog porijekla, seksualnog opredjeljenja ili rodnog identiteta, kazniće se novčanom kaznom od 2.000 KM do 6.000 KM.

Isključenje protivpravnosti kod krivičnih djela protiv časti i ugleda Član 208g.

Nema krivičnog djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika ako se radi o uvredljivom izražavanju ili iznošenju nečeg neistinitog u naučnom, stručnom, književnom ili umjetničkom djelu, u vršenju dužnosti propisane zakonom, novinarskog poziva, političke ili druge javne ili društvene djelatnosti ili odbrani nekog prava, ako iz načina izražavanja ili iz drugih okolnosti proizlazi da to nije učinjeno u namjeri omalovažavanja, ili ako lice dokaže istinitost svog tvrđenja, ili da je imalo osnovanog razloga da povjeruje u istinitost onoga što je iznosilo ili pronosilo.

Gonjenje za krivična djela protiv časti i ugleda Član 208d.

(1) Gonjenje za djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika preduzima se po prijedlogu.

(2) Ako su djela iz čl. 208a. i 208b. ovog zakonika učinjena prema umrlom licu, gonjenje se preduzima po prijedlogu bračnog druga ili lica koje je sa umrlim živjelo u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnika u pravoj liniji, usvojioca, usvojenika, brata ili sestre umrlog lica.

Javno objavljivanje presude za krivična djela protiv časti i ugleda Član 208đ.

(1) Presuda kojom je oglašen krivim učinilac krivičnog djela protiv časti i ugleda izvršenog putem štampe, radija, televizije, kompjuterskog sistema ili kompjuterske mreže ili drugog sredstva javnog informisanja ili komunikacije objaviće se u cijelosti ili djelimično o trošku učinioaca.

(2) Sud će u presudi odrediti način njenog objavljivanja, pri čemu će, uvijek kada je to moguće, odrediti da to bude u istom sredstvu javnog informisanja ili komunikacije u kojem je krivično djelo učinjeno, istog formata i trajanja u odnosu na radnju izvršenja djela.

Krađa električne energije ili toplotne energije ili prirodnog gasa

Član 225.

(1) Ko suprotno važećim propisima priključi elektroenergetske objekte, uređaje ili instalacije na energetska mrežu, troši električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas bez propisanih mjernih uređaja ili mimo njih ili na neki drugi način neovlašteno koristi električnu ili toplotnu energiju ili prirodni gas, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine i novčanom kaznom.

(2) Ako je učinilac djela iz stava 1. ovog člana krajnji kupac, kazniće se kaznom zatvora od jedne do pet godina i novčanom kaznom.

(3) Krajnji kupac koji ne prijavi krivično djelo iz stava 1. ovog člana, kazniće se kaznom zatvora do dvije godine i novčanom kaznom.

(4) Ako vrijednost ukradene električne energije, toplotne energije ili prirodnog gasa prelazi iznos od 10.000 KM, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčanom kaznom, a ako prelazi 50.000 KM, kaznom zatvora od dvije do osam godina i novčanom kaznom.

(5) Pokušaj djela iz stava 1. ovog člana je kažnjiv.

(6) Ako je izvršilac krivičnog djela iz st. 1. ili 2. ovog člana pravno lice, kazniće se novčanom kaznom od 20.000 KM do 200.000 KM, a odgovorno lice kaznom zatvora do tri godine i novčanom kaznom.

Protivzakonito prisvajanje stvari prilikom vršenja pretresanja ili sprovođenja izvršenja

Član 330.

(1) Službeno lice koje prilikom pretresanja stana, prostorija ili lica, ili prilikom sprovođenja izvršenja u sudskom ili upravnom postupku oduzme pokretnu stvar **u namjeri da je protivpravno prisvoji**, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1. oduzeta stvar velike vrijednosti, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

Povreda ugleda suda i učesnika u postupku

Član 340.

(1) Ko u postupku pred sudom izloži poruzi sud, sudiju, javnog tužioca ili advokata ili ko djelo izvrši pismenim podneskom sudu, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno na posebno neprimjeren način ili je uvredljivo izražavanje takvog značaja da je dovelo ili je moglo dovesti do težih štetnih posljedica za oštećenog, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.